

29.8.2013

RAKENNEPOLIITTINEN OHJELMA TALOUDEN KASVUEDELLYTYSTEN VAHVISTAMISEKSI JA JULKISEN TALOUDEN KESTÄVYYSVAJEEN UMPEEN KUROMISEKSI

Lähtökohta – julkisen talouden kestävyysvaje

Suomen taloutta vaivaavat samanaikaisesti rakenteelliset kasvun ja julkisen talouden kestävyysongelmat sekä vaikea suhdannetilanne.

Ikärakenteen muutos vähentää työikäisten määrää ja kasvattaa ikäsidonnaisia julkisia menoja. Tämä vaikeuttaa julkisen talouden rahoitusta ja luo siihen niin sanotun kestävyysvajeen. Valtiovarainministeriön arvion mukaan kestävyysvaje on runsaat 4½ % BKT:sta. Tämä tarkoittaa, että julkisen talouden rahoitusaseman tulisi kohentua perusennusteeseen verrattuna yli 9 mrd. euroa vuoteen 2017 mennessä, jotta julkinen valta kykenisi hoitamaan hyvinvointivaltioon liittyvät velvoitteensa nykyisellä kokonaisveroasteella ilman, että julkisen talouden velkaantumisen karkaa kestävämmälle uralle.

Ohjelma talouden kasvuedellytysten vahvistamiseksi ja julkisen talouden kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi

Kestävyysvajeen supistamiseen tähtäävät toimet on totuttu luokittelemaan välittömiin toimiin, jotka sopeuttavat tuloja ja menoja, ja rakenteellisiin toimiin, jotka vaikuttavat työllisyyteen, tuottavuuteen ja talouden kasvuun pidemmällä aikavälillä. Välittömät toimet vajeen supistamiseksi ovat tärkeitä, mutta koko vajeen kattaminen niiden avulla ei ole mahdollista eikä viisasta. Ilman toimia talouden rakenteiden uudistamiseksi ja kasvun edellytysten vahvistamiseksi vajetta ei saada hallintaan.

Rakenteellinen uudistusohjelma rakentuu konkreettisten, talouden kasvuperustaa ja julkisen palvelujärjestelmän tuottavuutta vahvistavien, työllisyysastetta kohottavien ja julkisen talouden kestävyysongelman ratkaisevien rakennepoliittisten toimien varaan. Ohjelmassa tavoite koko kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi ositetaan valtiontaloutta, kuntien taloutta, työuria ja työn tarjontaa, rakenteellista työttömyyttä, koko talouden tuottavuuden kasvua ja kilpailukykyä sekä julkisen palvelutuotannon tuottavuuden kasvua koskeviksi konkreettisiksi osatavoitteiksi. Toimet, joilla asetettuihin tavoitteisiin pyritään, kohdistetaan erityisesti taloudellisen toiminnan institutionaalisiin puitteisiin ja niiden luomiin kannusteisiin. Konkreettisista toimenpiteistä päättäessään hallitus huolehtii siitä, että kokonaisuus toteuttaa myös hallitusohjelman painopistettä tulo-, hyvinvointi- ja terveystarpeiden kaventamiseksi.

Ohjelman toimeenpano edellyttää laajapohjaista yhteistyötä päätöksentekijöiden, erityisesti hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen, kesken. Ohjelman tehoa samoin kuin talouden kasvua ja rakennemuutosta tukisi se, että siihen kuuluisi useampivuotinen, maltillinen työmarkkinaratkaisu.

Ohjelman runko, mittaluokka ja kohdentuminen

Talouden kasvuedellytysten ja julkisen talouden kestävyiden kannalta keskeisiä ovat työmarkkinoihin ja työuriin, talouden uusiutumisen- ja kilpailukykyyn ja kasvuun sekä julkisen palvelutuotannon tuottavuuteen vaikuttavat toimet. Lisäksi julkista taloudenhoitoa on tärkeää uudistaa niin, että se palvelee nykyistä paremmin taloudenhoidolle asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Kokonaistavoitteen jakaminen osa-aluekohtaisiksi määrällisiksi alatavoitteiksi (taulukko) luo pohjan konkreettisille toimenpideohjelmille ja tavoitteiden toteutumisen seurannalle. Ohjelman tulee kuitenkin olla kokonaisuus, jonka osat täydentävät toisiaan ja jota pannaan toimeen kaikilla osa-alueilla yhtä aikaa.

Julkinen taloudenhoito

Valtiovarainministeriön kokonaistaloudellisen ennusteen mukaan valtion velan kasvun taittaminen suhteessa BKT:hen vuonna 2015 edellyttäisi valtion tuloja lisääviä ja menoja vähentäviä sopeutustoimia. Sopeutustoimet pienentäisivät myös kestävyysvajetta. Sopeutumistoimista tehdään päätös ensi kevään kehysriihessä. On tärkeää, että tuolloin päätettävät toimet ovat myös rakennepoliittisesti perusteltuja.

Kestävyysvajeen umpeen kurominen edellyttää kuntatalouden tasapainottamista. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi otetaan käyttöön kuntien talousohjausjärjestelmä. Verorahoitus ja kokonaisveroaste säilyvät järjestelmässä talouspolitiikan keinovalikoimassa.

Kuntatalouden tasapainottaminen sisältyy myös Suomen hallituksen keväällä hyväksymässä vakausohjelmassa asetettuun koko julkisen talouden keskipitkän ajan tasapainotavoitteeseen -0,5 % BKT:sta. Kuntatalouden tasapainottaminen pienentäisi julkisen talouden kestävyysvajetta yhden prosenttiyksikön.

Käyttöön otettavassa kuntien talousohjausjärjestelmässä uudistetaan valtionosuusjärjestelmä sekä tehostetaan peruspalveluohjelmamenettelyn pitkäjänteisyyttä, sitovuutta ja ohjausvaikutusta hallitusohjelman mukaisesti. Peruspalveluohjelmassa sovitetaan yhteen kuntien tehtävät ja veloitteet sekä niiden rahoitus. Siinä myös linjataan kuntatalouden tasapainotavoitteen edellyttämä kuntien omien vero- ja maksutulojen sekä kuntapalveluiden tuottavuuden kehitys, samoin täsmennetään ne valtionosuuksia, kuntien veropohjaa sekä kuntien tehtäviä ja veloitteita koskevat valtion toimet, joilla tuetaan kuntatalouden tasapainottamista. Kuntien ja valtion välisessä kustannustenjaon tarkistuksessa siirrytään vuosittaiseen menettelyyn. Kunnallistalouden ja hallinnon neuvottelukunnan yhteyteen perustettu jaosto arvioi valtion kunnille säätämiin tehtäviin ja veloitteisiin liittyvien kustannuslaskelmien luotettavuutta.

Välittömin, julkisen talouden tuloihin tai menoihin suoraan kohdistuvien toimien kestävyysongelmaa ei voida ratkaista. Keskeisessä asemassa ovat työllisyysastetta, talouden muuta kasvuperustaa ja julkisen palvelutuotannon tuottavuutta vahvistavat rakenteelliset uudistukset. Mitä paremmin tällaisissa rakenteellisissa uudistuksissa onnistutaan, sitä pienemmäksi jää välittömien sopeuttamistoimien tarve.

Työmarkkinat ja työurat

Työllisyysastetta korottavat toimet kohdistuvat työurien pidentämiseen sekä rakenteellisen työttömyyden alentamiseen työvoiman liikkuvuutta ja työn vastaanottamisen kannustavuutta lisäämällä. Erityinen huomio kiinnitetään nuoriin ja ikääntyneisiin sekä erityisryhmiin, joiden työllisyysasteet ovat alhaiset. Keskeistä on muuttaa näiden ryhmien työmarkkina-asemaa määrittäviä institutionaalisia puitteita työllistymistä kannustavaan suuntaan. Toimet kohdistuvat työelämän pelisääntöihin ja palvelurakenteisiin, koulutusjärjestelmiin sekä etuusjärjestelmiin. Työurien pidentyminen keskimäärin kahdella vuodella nykyisestä, mikä vastaisi vajaan neljän prosenttiyksikön kohoamista työllisyysasteessa, pienentäisi julkisen talouden kestävyysvajetta 1,4 prosenttiyksikköä. Esimerkiksi rakenteellisen työttömyyden aleneminen yhden prosenttiyksikön pienentäisi vastaavasti vajetta 0,3 prosenttiyksikköä. Tämän suuntaisten tavoitteiden saavuttaminen on välttämätöntä kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi. Rohkeilla toimilla se on myös mahdollista. Eläkeuudistus on keskeinen osa työurien pidentämiseen tähtäävää kokonaisuutta. Sen kolmikantainen valmistelu on sovittu toteutettavaksi niin, että uudistus voisi astua voimaan vuoden 2017 alusta.

Talouden kilpailukyky, uusiutuminen ja kasvu

Koko talouden uusiutumiskykyä ja tuotantopotentiaalin kasvua voidaan edistää toimilla, jotka kohdistuvat markkinoiden ja tuotannon puitteiden sääntelyyn. Jos talouden tuotannon taso kasvaisi talouden tuotantopotentiaalin kasvun myötä 1,5 prosenttia, julkisen talouden rahoitusasema kohenisi noin 0,6 prosenttiyksikköä, mikä pysyväksi jäädessään pienentäisi kestävyysvajetta vastaavasti. Hallitus on jo päättänyt panostaa tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämiseen uuden talouskasvun luomiseksi. Tähän on jo aiemmin päätetty osoittaa 150 miljoonaa euroa. Välttämätön tuotantorakenteen muutos ja voimavarojen uudelleen suuntaaminen edellyttää myös kustannuskilpailukyvyyn parantamista ja palkkamallia. Erittäin maltillinen useampivuotinen palkkaratkaisu edistäisi talouden vakautta ja ennustettavuutta sekä kohentaisi suomalaisen tuotannon kustannuskilpailukykyä.

Julkisen palvelutuotannon tuottavuus

Julkisen palvelutuotannon tuottavuuden ja vaikuttavuuden kohentaminen on välttämätön osatekijä julkisen talouden kestävyysongelman ratkaisemisessa. Vain näin hyvinvointivaltioon kuuluvat julkiset palvelut on mahdollista tuottaa myös tulevana vuosina niillä voimavaroilla, jotka taloudessa on käytettävissä. Kunnat vastaavat suuresta osasta näistä palveluista. Jos julkisen palvelutuotannon tuottavuuden kasvu nopeutuisi esimerkiksi 0,5 prosenttiyksikköä, julkisen talouden kestävyysvaje pienenesi 1,4 prosenttiyksikköä. Kestävyysarvion peruslaskelmassa on oletettu, että julkisessa palvelutuotannossa henkilöstön määrä kasvaa keskimäärin runsaat 3000 henkeä vuodessa. Tuottavuuden kasvutavoitteen saavuttaminen edellyttäisi, että kasvu jäisi vuosittain runsaat 2000 henkeä tätä pienemmäksi. Tällöin julkisten palvelujen tuottamisessa tarvittaisiin vuosittain 1000 henkilöä lisää ottamatta kantaa siihen, ovatko henkilöt julkisen sektorin työntekijöitä vai eivät.

Kuntarakenteen sekä sosiaali- ja terveystalouden käynnissä olevan uudistushankkeen määrätietoisella loppuun saattamisella on tämän tavoitteen saavuttamisen kannalta keskeinen merkitys. Uudistuksen avulla tulee varmistaa, että kuntien keskinäinen sekä valtion ja kuntien välinen vastuunjako sekä taloudelliset kannusteet toiminnan tehostamiseksi kunnissa ovat selkeät, julkisten palvelujen tuotantoketjut ovat eheitä eikä osaoptimointia esiinny. Uudistuksen keskeisen tavoitteen on oltava julkisen palvelujärjestelmän tuottavuuden ja vaikuttavuuden parantaminen.

Valtionhallinnon tuottavuuden parantamista on jatkettava määrätietoisesti. On tärkeää uudistaa valtion palvelurakenteita ja lisätä kansalaisille ja yrityksille tarjottavien sähköisten palvelujen osuutta siten, että palvelut voidaan jatkossa hoitaa laadukkaasti nykyistä tehokkaammin ja taloudellisemmin.

Ohjelman valmistelu ja toimeenpano

Ohjelman jatkovalmistelu tehdään edellä esitettyjen linjausten mukaisesti sektoriministeriöiden asiantuntijoista koostuvissa osa-aluekohtaisissa ryhmissä valtiovarainministeriön koordinoimana syksyn 2013 aikana. Valmistelutyötä koordinoi johtoryhmä, jota johtaa valtiovarainministeriön valtiosihteeri kansliapäällikkönä Martti Hetemäki ja johon kuuluvat valtioneuvoston kanslian valtiosihteeri Olli-Pekka Heinonen, työ- ja elinkeinoministeriön kansliapäällikkö Erkki Virtanen, ylijohtaja Jukka Pekkarinen valtiovarainministeriöstä sekä opetus- ja kulttuuriministeriön kansliapäällikkö Anita Lehikoinen.

Työmarkkinajärjestöt osallistuvat niitä koskevien toimenpiteiden valmisteluun vakiintuneiden käytäntöjen mukaisesti. Nämä toimenpiteet on merkitty tähdellä (*) jäljempänä olevassa liitteessä 1.

Hallitus valmistautuu päättämään konkreettisesta ohjelmasta osa-aluekohtaisine toimineen ja niiden aikatauluineen marraskuun loppuun mennessä. Hallitus seuraa valmistelutyön etenemistä talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa syksyn aikana.

Samalla hallitus arvioi, ovatko esitetyt toimet yhdessä riittäviä kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi, ja ottaa samalla huomioon eläkejärjestelmän uudistukselle sovitun aikataulun ja sisällölliset tavoitteet. Valtiovarainministeriön arvioiden perusteella hallitus päättää mahdollisesti tarvittavista lisätoimenpiteistä kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi.

Jäsenmaiden ja unionin talouspolitiikan laajoja suuntaviivoja koskevista suosituksista neuvosto on korostanut Suomen tarvetta uudistaa talouden rakenteita talouden kestävä kasvun ylläpitämiseksi ja julkisen talouden vakauden varmistamiseksi. Rakennepoliittisen ohjelman sisällöstä ja toimeenpanosta sekä kehysriihessä mahdollisesti päätettävistä lisäsopeutustoimista valtion velan kasvun taittamiseksi suhteessa kokonaistuotantoon raportoidaan EU:lle eurooppalaisen ohjausjakson puitteissa vakausohjelmassa ja Eurooppa 2020 –ohjelmassa keväällä 2014.

On tärkeää, että ohjelman rungosta, mittaluokasta ja kohdentumisesta tehdään sitovat päätökset nopeasti. Toimenpiteiden voimaantulo voidaan jaksottaa pidemmälle ajalle ja tässä on mahdollista ottaa huomioon myös suhdannetilanne. Jos jotkut toimenpiteet

edellyttävät määrärahojen lisäämistä, ne toteutetaan uudelleenkohdennuksin valtiontalouden kehyksen puitteissa.

Taulukko. Rakennepoliittinen uudistusohjelma kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi.

JULKISEEN TALOUDENHOITON KOHDISTUVAT TOIMET	TAVOITE	VAIKUTUS KESTÄVYYSVAJEESEEN,
Kunnat	2 mrd.	-1,0 %-yks.
Käyttöön otettavassa kuntien talousohjausjärjestelmässä uudistetaan valtionosuusjärjestelmä sekä tehostetaan peruspalveluohjelmamenettelyn pitkäjänteisyyttä, sitovuutta ja ohjausvaikutusta kuntatalouden tasapainon turvaamiseksi. Kuntien tehtäviä ja veloituksia puretaan yhden miljardin euron kustannuksia vastaavasti. Miljardi euroa katetaan verorahoituksella ja kuntien omin toimin, mm. tuottavuutta parantamalla.		
Julkisen palvelutuotannon tuottavuuden kasvu	+½ %-yks.	-1,4 %-yks.
Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta jatketaan STM:n järjestämislakityöryhmän väliraportissa esitettyjen linjausten mukaisesti. Jatkotoimenpiteet päätetään kuntien lausuntojen pohjalta. Valmistellaan laajapohjaisesti (mukana mm. parlamentaarinen edustus, eri rahoittajatahot ja järjestöt) selvitys sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaisen rahoituksen purkamisen vaihtoehtoista ja niiden vaikutuksista asiakkaan asemaan ja oikeuksiin, palvelujen saatavuuteen, etuuksiin, sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmään ja kansantalouteen. Selvityksen tavoitteena on rahoituksen selkiyttäminen ja sen ongelmien poistaminen sekä osaoptimoinnin vähentäminen. Edesautetaan tehokkaampaa työnjakoa palvelujen tuotannossa väljentämällä kelpoisuusvaatimuksia muun muassa julkisen sektorin hallinnon ja palvelutuotannon eri tehtävissä asiakkaan turvallisuutta ja palvelujen laatua vaarantamatta.		

TYÖLLISYYTTÄ, TUOTTAVUUTTA JA TALOUDEN KASVUA EDISTÄVÄT TOIMET	TAVOITE	VAIKUTUS KESTÄVYYSVAJEESEEN
Työurat ja työn tarjonta	+2 vuotta	-1,4 %-yks.
Toteutetaan siirtymäajan puitteissa toimet, jotka pidentävät työuria ½ vuotta alkupäästä ja 1½ vuotta loppupäästä sekä vähentävät katkoksia ja vajaa-työllisyyttä työuran aikana.		
Kohdistetaan toimet työlainsäädäntöön, eläkejärjestelmään, ikääntyneiden, nuorten, osatyökykyisten, pitkäaikaistyöttömien ja maahanmuuttajien työmarkkina-asemaa määrittäviin tekijöihin, 2. ja 3. asteen koulutuksen puitteisiin ja sisältöön ja opintotukeen.		
Rakenteellinen työttömyys	-1 %-yks.	-0,3 %-yks.
Kohdistetaan toimet työelämän säätelyyn, työn kannattavuuteen (mm. asumistuki, asuntopolitiikka), työpoliitiikan palvelurakenteisiin, osaamiseen ja työkyvyn ylläpitämiseen, rakennemuutosten hallintaan ja työmarkkinoiden yleistä toimivuutta määrittäviin tekijöihin.		
Koko talouden tuotantopotentiaali	+1½ %	-0,6 %-yks.
Vahvistetaan talouden tuotantopotentiaalia ja voimavarojen uudelleen kohdentumista edistämällä tervettä kilpailua, turvaamalla Suomen asema investointikohteena, tehostamalla hyödyke- ja asuntomarkkinoiden toimintaa ja karsimalla elinkeinotoiminnan sääntelyä. Sovitaan useampivuotisesta erittäin maltillisesta palkkaratkaisusta.		
YHTEENSÄ		-4,7 %-yks.

LIITE 1

Yksityiskohtainen toimenpideohjelma talouden kasvuedellytysten vahvistamiseksi ja julkisen talouden kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi

Tässä liitteessä esitetään lista toimenpiteistä, joiden avulla voidaan vahvistaa talouden kasvuedellytyksiä ja kuroa umpeen julkisen talouden kestävyysvajetta. Yksittäisten toimenpiteiden vaikutusta julkisen talouden kestävyYTEEN ei kuitenkaan esitetä. Tähän on useita syitä. Osa toimenpiteistä esitetään tavalla, joka antaa suuntaa täsmällisemmälle jatkovalmistelulle. Nämä esitykset eivät ole tässä vaiheessa vielä niin täsmällisiä, että niiden kestävyysvaikutukset olisivat arvioitavissa. Näistä syistä kiinteää yhteyttä tässä listassa esitettyjen toimenpiteiden ja kestävyysvajeen ja sen osa-aluekohtaisten määrällisten alatavoitteiden välillä ei voida vielä esittää. Paljon ratkaisee se, miten kunnianhimoisesti toimenpiteet suunnitellaan ja pannaan toimeen. Kestävyysvajeen umpeen kuromisen kannalta keskeisen toimintalinjan tulee joka tapauksessa rakentua työllisyysastetta kohottavien ja julkisen palvelutuotannon tuottavuutta parantavien toimenpiteiden varaan.

Toimenpiteet toteutetaan valtiontalouden menokehysten puitteissa.

1. Työmarkkinat ja työurat

Työllisyyttä lisäävät toimet liittyvät työvoiman tarjontaan eri ikävaiheissa, aktivointiin sekä työttömyys- ja muuhun sosiaaliturvaan. Toimet kohdistuvat työelämän pelisääntöihin ja palvelujärjestelmiin, koulutusjärjestelmiin sekä etuusjärjestelmiin.

Ikääntyneiden työllisyys ja työurien jatkuminen

Ikääntyneiden työntekijöiden voi olla työttömäksi jäätyään vaikeaa löytää uutta työpaikkaa. Syyt voivat johtua esimerkiksi vanhentuneesta ammattitaidosta, nuorempia työntekijöitä korkeammasta palkasta tai työkyvyn puutteista. Irtisanomisten kohdentamista ikääntyneisiin työntekijöihin ehkäistään ja luodaan työnantajille taloudellisia kannusteita ikääntyneiden työllisyyden ylläpitämiseksi.

- 1.1* Toteutetaan eläkejärjestelmän uudistus työurasopimuksen mukaisesti työmarkkinakeskusjärjestöjen neuvotteleman ehdotuksen pohjalta niin, että ikääntyneiden työllisyysaste ja keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä (nykyisin n. 60,9 vuotta) nousevat. Sopimuksen tavoite on kunnianhimoisen. Sen mukaisesti keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä nostetaan vähintään 62,4 vuoteen 2025 mennessä. (VM, STM)
- 1.2* Valmistellaan toimenpidekokonaisuus, jolla parannetaan ikääntyneiden työllisyyttä edistämällä työssä pysymistä ja työttömien uudelleentyöllistymistä. (TEM)

Terveys ja työkyvyn ylläpitäminen

Työurien pidentyminen edellyttää myös toimia, joiden avulla edistetään kansalaisten terveyttä ja pidetään yllä työkykyä.

- 1.3 Laaditaan kokonaisvaltainen toimenpideohjelma ja tehdään tarvittavat muutokset lainsäädäntöön alkoholin kulutuksen ja siitä aiheutuvien haittojen vähentämiseksi tilanteessa, jossa matkustajatuonti rajoittaa mahdollisuuksia käyttää verotusta kulutuksen ohjaukseen. (STM, VM)

Nuorten työllisyys ja työuran alku

On tärkeää, että nuoret kouluttautuvat ja pääsevät nopeasti kiinni työelämään. Tämän varmistamiseksi edellytyksiä ja kannusteita opiskella, valmistua ja hakeutua työmarkkinoille on kohennettava.

- 1.4 Lasten tasa-arvoisten oppimisvalmiuksien parantamiseksi peruskouluun siirryttäessä muutetaan esikoulu velvoittavaksi. Tehostetaan nuorisotakuun toimenpanoa niin, että nykyistä suurempi osuus peruskoulun päättävistä nuorista suorittaa vähintään toisen asteen tutkinnon ja sijoittuu nopeasti työhön. Kriittisen nivelvaiheen koulutuksen jatkuvuuden turvaamiseksi, keskeyttämisten vähentämiseksi ja nuorten työurien pidentämiseksi nostetaan oppivelvollisuusikä 17 vuoteen. (OKM, TEM)
- 1.5 Uudistetaan ammatillisen koulutuksen tarjonta ml. opiskelijavalinta tavalla, joka ottaa nykyistä joustavammin huomioon ammatillisen koulutuksen kysyntään kohdistuvat vaatimukset. Tiivistetään olemassa olevan lainsäädännön puitteissa toisen asteen yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen yhteistyötä samoin kuin niiden yhteistyötä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa. (OKM)
- Lisätään aikaisemman osaamisen, työkokemuksen ja koulutuksen hyväksilukua ammatillisiin tutkintoihin johtavissa koulutusohjelmissa (OKM).
- 1.6 Korkeakouluopiskelijoiden opintorahan tasoa nostetaan kustannusneutraalisti opintotukeen oikeuttavaa aikaa lyhennettäessä. Opintorahan nousu mitoitetaan opintotukiajan lyhennyksen pysyvän kustannusvaikutuksen mukaan. Yhden korkeakoulututkinnon suorittamista varten tukeen oikeuttavaa aikaa lyhennetään siten, että kesto määräytyy kyseisen tutkinnon yliopistolain tai ammattikorkeakoululain nojalla säädetyn laajuuden perusteella siten, että tukeen oikeuttava aika on enintään yhdeksän tukikuukautta tutkinnon laajuuden mukaista lukuvuotta kohti lisättynä viidellä tukikuukaudella. Täydet lukuvuodet ylittävältä puolelta lukuvuodelta tukeen oikeuttava aika on kuitenkin viisi tukikuukautta.
- Korkeakoulujen tavoitteellisia valmistumisaikoja koskevaa lainsäädäntöä tiukennetaan valmistumisaikojen nopeuttamiseksi. Lisätään yli 55 opintopistettä vuodessa suorittavien osuutta korkeakoulujen rahoituksessa.

Lisätään ylioppilastutkinnon painoa korkeakouluihin sisään pääsyssä. Toteutetaan yhdessä korkeakoulujen valintauudistuksen kanssa hakijasuman purku lisäämällä määräraikaisesti sisäänottoja erityisesti työelämän kannalta keskeisillä aloilla. Vahvistetaan alempien korkeakoulututkintojen kelpoisuutta työmarkkinoilla. Velvoitetaan korkeakoulut tarjoamaan mahdollisuus ympärivuotiseen opiskeluun. Erityistä huomiota kiinnitetään opetuksen saatavuuteen alkusyksystä ja loppukevästä. (OKM)

- 1.7* Jo linjattujen nuorten oppisopimuskoulutuksen kehittämistä koskevien uudistushankkeiden lisäksi etsitään työ- ja virkasopimus pohjaisia ratkaisuja yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa tavoitteena nostaa yritysten kiinnostusta tarjota nuorelle oppisopimuspaikka.
- 1.8 Lukioiden digitalisointia jatketaan ja lukiokoulutusta kehitetään rahoitusta sekä opetusta tehostamalla niin, että entistä useammat valmistuvat kolmen vuoden tavoiteajassa.

Työuran katkokset

Työuran katkokset heikentävät työntekijän asemaa työmarkkinoilla. Pitkään jatkuessaan ne pienentävät työllistymismahdollisuuksia ja leikkaavat ansiokehitystä.

- 1.9 Kohdennetaan nykyinen kotihoidontuki puoliiksi molemmille vanhemmille ja rajoitetaan subjektiivista päivähoido-oikeutta sosiaaliset perusteet huomioivalla tavalla osa-aikaiseksi silloin, kun vanhempi on kotona äitiys-, isyys-, vanhempain- tai hoitovapaalla tai kotihoidontuella. Jos toinen vanhemmista ei pidä hänelle kohdennettua vapaata, perhe menettää tältä osin perhevapaat. (STM, OKM)
- 1.10* Valmistellaan vuorotteluvapaanjärjestelmän uudistus siten, että järjestelmän käyttöä rajoitetaan mm. saantiedellytyksiä tiukentamalla. (TEM, STM)
- 1.11 Selvitetään vanhemmuuden kustannusten tasaamisen eri mallien vaihtoehdot ja niiden kustannukset. (STM)

Työttömien nopea työllistyminen

Avointen työpaikkojen nopea täyttyminen ja työttömyysjaksojen lyhentäminen tukevat talouden kasvua ja johtavat säästöihin työttömyysturvamenoissa.

- 1.12 Tehostetaan kotouttamisohjelman, välityömarkkinoita koskevan toimenpideohjelman ja osatyökykyisiä koskeva toimintaohjelman toimeenpanoa. Valmistellaan pitkäkestoinen työllistämistuki ikääntyneille pitkään työttömänä olleille. Laaditaan järjestelmä, jossa luodaan puitteet vaikeasti työllistyvien käyttöön julkisissa hankinnoissa. Tässä yhteydessä uudistetaan sosiaalisia yrityksiä koskeva lainsäädäntö. (TEM, STM, VM)

- 1.13 Painotetaan työelämän muutostilanteissa olevien työttömien kouluttamista erityisesti toimialoille, joilla on kasvava työvoimapula ja välittömästi edellytykset työllistää. Järjestelmän toteuttaminen on aloitettu sosiaali- ja terveystieteiden alasta, jossa tarvittava tietopohja on koottu. Esimerkiksi TEM:n ja STM:n yhteistyönä on laadittu hoiva-avustajakoulutuksen järjestelmä, jossa pätevyys työhön saavutetaan yhdessä vuodessa. Tämä on myös keino edistää maahanmuuttajataustaisten henkilöiden nopeaa työllistymistä. (TEM)
- 1.14 Kehitetään työikäisillä osallistavaa sosiaaliturvaa syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja työntöön kannustavuuden lisäämiseksi ihmisen toimintakyky huomioon ottaen sosiaaliturvaa ja osallistavia toimenpiteitä yhteen sovittamalla. Syksyn 2013 aikana laaditaan toimenpideohjelma, jossa hyödynnetään käynnissä olevien kehittämishankkeiden kokemuksia. Toimenpideohjelmissa määritellään osallistavan sosiaaliturvan sisältö.
- Ohjelmassa selkeytetään lainsäädäntöä ja monipuolistetaan osallistumisen mahdollisuuksia hyödyntäen mm. sosiaalista ja muuta kuntoutusta, koulutusta sekä työvoimahallinnon keinoja.
- Lisätään kuntien roolia osallistavan sosiaaliturvan toimeenpanossa. Osallistavien toimenpiteiden tarjontaa laajennetaan kunnissa, valtiolla, yrityksissä, järjestöissä ja kotitalouksissa. (STM, TEM)

Tehokkaammat työvoimapalvelut

Työllistymistä voidaan nopeuttaa tehokkailla työvoimapalveluilla. Työpolitiikan palvelujärjestelmän ja työhallinnon palvelujen tulee vastata muuttuvan toimintaympäristön ja erityisesti rakennemuutosten hallinnan tarpeita.

- 1.15 Työvoiman palvelukeskukset laajennetaan kattamaan koko maan. Palvelukeskusten resurssit turvataan nykyisten määrärahojen puitteissa. Työvoiman palvelukeskusverkoston vakainaistamisella parannetaan kuntien ja valtion yhteistyötä heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien työllistämisen edistämiseksi. Tehdään tarvittavat säädösmuutokset, jotta kunnat voivat saada etukäteen tiedon niistä henkilöistä, joilla 500 päivää työmarkkinatukea on tulossa täyteen. (TEM, STM)
- 1.16 Varmistetaan, että TE-toimistot lisäävät työtarjousten tekemistä työttömille. Työtarjouksia tehdään heti työttömyysjakson alussa ja työttömyyden pitkittyessä säännöllisesti kaikille työttömille, joilla on riittävät työmarkkinavalmiudet. Tässä yhteydessä TE-toimiston tehtäviä työttömyysturvan toimeenpanossa vähennetään lausuntomenettelyä karsimalla työttömien oikeusturvaa vaarantamatta, jotta resursseja voidaan suunnata tehokkaaseen työnvälitykseen. Sovelletaan työstä ja aktivointitoimista kieltäytymisestä seuraavia sanktioita johdonmukaisesti. Tätä koskevat ohjeet ja tavoitteet sisällytetään TE-toimistojen tulossopimukseen. (TEM, STM)

- 1.17 Valmistellaan muutokset palkkatuen haku- ja maksatusmenettelyihin, jotta sitä voidaan suunnata nykyistä joustavammin myös työttömien työllistämiseksi yrityksiin. (TEM)
- 1.18 Kuntien roolia ja vastuuta pitkäaikaistyöttömyyden aktiivisessa hoidossa korostetaan, kun aiemmin päätetyn mukaisesti osa yli 300 päivää työmarkkinatuella olleiden pitkäaikaistyöttömien työmarkkinatuen rahoitusvastuusta siirretään kunnille 1.1.2015. (TEM)

Työttömyys- ja muun ansioturvan kannustavuuden lisääminen

Työmarkkinoiden keskusjärjestöjen työurasopimuksessa sovitut muutokset ansioturvan ehtoihin tulevat voimaan 1.1.2014¹. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan kehittämistä työhön hakeutumiseen kannustavampaan ja velvoittavampaan suuntaan jatketaan. Kannustinongelmia liittyy erityisesti lyhytkestoisen, osa-aikatyön tai aiempaa pienempipalkkaisen työn vastaanottamiseen. Alueellisen liikkuvuuden laajentaminen on tarpeen.

- 1.19* Valmistellaan työttömyysturvaan muutos, jolla laajennetaan velvollisuutta ottaa vastaan työtä työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä myös nykylain mukaisen 80 kilometrin etäisyydellä olevan työssäkäyntialueen ulkopuolella siten, että yhdensuuntainen matka-aika on joukkoliikennevälineellä keskimäärin enintään 1,5 tuntia kokopäiväisessä työssä. (TEM)
- 1.20* Helpotetaan lyhytaikaisiin työsuhteisiin hakeutumista muuttamalla työttömyysturvalakia siten, että työttömyysetuutta maksettaisiin aina ennakkomaksuna, jos työtön ennakkomaksua hakee. (STM)
- 1.21* Kannustinloukkujen purkamiseksi otetaan työttömyysturvassa käyttöön työtulojen suojaosuus. Arvioidaan työkyvyttömyyseläkejärjestelmän kannustimet ja tulosoituksen lieventämisen kustannukset osa-aikaisen työn vastaanottamiseksi. Tehdään selvityksen perusteella uudistusehdotukset. (STM)
- 1.22 Otetaan käyttöön malli, jossa lähtökohtana on, että jätetään 400 euroa ansiotuloa tuensaajaa kohti kuussa huomioon ottamatta asumistuen tuloharkinnassa 6 kuukauden ajan työllistymisestä. (STM)
- 1.23* Työurasopimuksessa sovittujen työttömyysturvamuutosten sekä edellä kohdissa 1.12–1.22 ehdotettujen keinojen vaikutuksia työllistymiseen seurataan. Mikäli todetaan, että työllistyminen ei tehostu ehdotetuilla keinoilla, valmistellaan

¹ Työssäoloehto lyhenee 6 kuukauteen nykyisestä 8 kuukaudesta, työttömyysturvan kesto porrastetaan työhistorian pituuden ja työnhakijan aktiivisuuden mukaan (kesto lyhenee alle 3 vuoden työhistorialla 400 päivään), turvan tasojen määrä vähenee, palkanmäärityksiä vähennetään ja joustavoitetaan, omavastuuajkojen asettamista vähennetään, sovitellun päivärahan katto nostetaan ja työttömyysturvan lisäpäivien ikäraja nostetaan. Toteutettavien muutosten avulla aktiivitoimiin osallistuminen sekä työn vastaanottaminen on entistä kannattavampaa, työttömyysturvan katkokset vähenevät ja sanktiointi tiukentuu.

kolmikantaisesti lisätoimenpiteitä toteutettavaksi hallituskauden aikana. (TEM, STM)

Työlainsäädännön muutokset työmarkkinoiden toiminnan parantamiseksi

Suomessa työsuhteen konkreettiset ehdot määräytyvät pitkälti työehtosopimusten mukaan. Valtakunnallisissa työehtosopimuksissa on puolestaan otettu huomioon alakohtaiset tarpeet. Alasta riippuen työehtosopimuksissa on annettu työpaikkatasolle mahdollisuus sopia työehtosopimuksessa sovituissa rajoissa paikallisista järjestelyistä. Osana neuvottelujärjestelmää paikallinen sopiminen edellyttää, että sopijapuolten tasapuolinen kohtelu turvataan.

Työtehtävien muutoksista aiheutuva osaamisvaatimusten kasvaminen edellyttää jatkuvia toimia työntekijöiden työssä oppimisen ja jatkuvan kouluttautumisen mahdollistamiseksi. Osaamistarpeiden muutosten ennakointi on avainasemassa pyrittäessä mahdollisimman tehokkaasti vastaamaan uusiin haasteisiin.

- 1.24* Työmarkkinajärjestöjen neuvottelu- ja sopimusjärjestelmää sekä sen osana paikallisen sopimisen pelisääntöjä koskevien neuvottelujen tuloksia hyödyntäen arvioidaan kolmikantaisesti lainsäädännön muutostarpeet. (TEM)
- 1.25* Jatketaan TEM:in johdolla jo käynnistynyttä kolmikantaista selvitystyötä asioista, jotka liittyvät nollatyösopimukseen, alipalkkauksen epäkohtiin ja osa-aikaisten mahdollisuuksiin tehdä lisätöitä. (TEM)
- 1.26 Parannetaan ulkomaalaisten opiskelijoiden edellytyksiä jäädä tutkinnon suorittamisen jälkeen työskentelemään Suomeen valmistumisen jälkeen myönnettävän oleskeluluvan keston merkittävän pidentämisen ja harjoittelumahdollisuuksien avulla. (SM)

2. Talouden uusiutumisen- ja kilpailukyky ja kasvu

Koko talouden tuottavuutta sekä uusiutumisen- ja kilpailukykyä voidaan edistää toimilla, jotka kohdistuvat verotuksen rakenteeseen sekä markkinoiden ja tuotannon puitteiden säätelyyn.

Markkinoiden toiminta ja terveen kilpailun edistäminen

Elinkeinorakenteet, palvelut ja tuotteet elävät muutosvaihetta. On tärkeää luoda rakenteet, jotka edistävät uuden yritystoiminnan syntyä ja tukevat kasvua.

Esitys uudeksi yritystukilainaksi annetaan eduskunnalle syksyn 2013 aikana. Tukijärjestelmää yksinkertaistetaan ja yritystukihallintoa tehostetaan.

Kauppojen aukiolon osalta edetään aukiolon laajentamisen vaikutuksista annetun selonteon johtopäätösten ja eduskunnan edellyttämällä tavalla. Poikkeuslupien käsittely keskitetään yhteen viranomaiseen, pienyrittäjien asemaa parannetaan kauppakeskuksissa ja hankitaan tutkimustietoa aukiolojen vaikutuksista kauppojen henkilöstön turvallisuuteen.

Hallitus toteuttaa harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaohjelmaa, jota täydennettiin lisätoimenpiteillä kevään 2013 kehysriihessä. Edelleen on tärkeä vauhdittaa siellä päätettyjen ja keskustelussa esillä olleiden toimenpiteiden toteutusta. Erityisen tärkeää on tukea kansalaisten mahdollisuuksia havaita harmaata taloutta ja heidän aloitteellisuuttaan sen torjunnassa.

- 2.1 Kehitetään yritystukia siten, että rakennepoliittisesti heikosti vaikuttavista tuista siirretään painopistettä kohti taloutta ja elinkeinorakennetta uudistavaa tukipolitiikkaa. Suunnataan yritystukia aiempaa vahvemmin yritysten kasvua ja kansainvälistymistä tukevaan toimintaan. Vahvistetaan t&k&i-toiminnan edellytyksiä. (TEM)

Toteutetaan ympäristölle haitallisten tukien kohdentamista uudestaan tukien tavoitteleman yhteiskunnallisen päämäärän saavuttamiseksi kestävästä talouskasvusta lisäävällä ja ympäristöhaittoja vähentävällä tavalla. (VM, YM, TEM, MMM, LVM)

Yritysrahoituksen saatavuuden turvaamiseksi edistetään pk-yritysten joukkovelkakirjamarkkinoiden syntymistä ja selvitetään keinoja pörssin toimintaedellytysten parantamiseksi ja kasvuyritysten listautumiskynnyksen alentamiseksi. (TEM, VM)

- 2.2 Puretaan kaavoitukseen liittyviä kaupan kilpailun esteitä eheää yhdyskuntarakennetta vaarantamatta. (YM)
- 2.3 Lisätään rakentamisen kilpailua purkamalla markkinoille pääsyn esteitä. Vähennetään rakentamisen sääntelyä rakentamisen laatua heikentämättä meneillään olevan rakentamismääräysten uudistamisen yhteydessä. (YM)
- 2.4 Terveen kilpailun ohjelman linjausten mukaisesti valmistellaan ehdotukset sääntelyn vähentämiseksi eri aloilla, kuten vähittäiskaupassa, lääkehuoltojärjestelmässä ja energia-alalla, joissa sääntely rajoittaa kilpailua. (TEM, STM, LVM, YM)
- 2.5 Valmistellaan toimenpidekokonaisuus, jolla vahvistetaan edellytyksiä hyödyntää Venäjän kasvavia markkinoita ja venäläisten kuluttajien kasvavaa ostovoimaa (mm. rajanylitysten sujuvoittaminen, liikenneinfrastruktuurin ja saavutettavuuden parantaminen, kaavoituksen uudistaminen, sisäisen turvallisuuden takaaminen ja viranomaisten venäjänkielisten neuvonta- ja tukipalveluiden tuottaminen). Toimenpidekokonaisuus tukee erityisesti matkailun, kaupan ja palveluiden tulon ja työllisyyden kasvua sekä Suomeen suuntautuvien investointien ja yritysten välisen kaupankäynnin lisäämistä. (TEM, SM)

- 2.6 Valmistellaan toimenpidekokonaisuus, jolla vahvistetaan teollisen tuotannon perustaa. Tämän tavoitteen tukemiseksi hallitus on sitoutunut päätöksissään loppuvaalikauden aikana välttämään teollisuudelle aiheutuvien kustannusten tai sääntelytaakan lisäämistä. (TEM)
- 2.7 Harmaan talouden torjumiseksi laajennetaan veronumeron käyttöä myös muilla toimialoilla kuin rakennusalalla. Yksinkertaistetaan välillisiin työvoimakustannuksiin liittyviä menettelytapoja erityisesti pienten työnantajien osalta. Otetaan viranomaisvalvonnan tueksi käyttöön keskitetty verkkopalvelu, jonne yksittäiset kansalaiset voivat ilmoittaa harmaata taloutta koskevista havainnoistaan. (TEM, VM)
- 2.8* Tilaajavastuulakia ja tarvittaessa muuta sitä täydentävää lainsäädäntöä uudistetaan muun muassa siten, että tilaajan tai pääurakoitsijan vastuuta alihankkijoidensa veroista ja heidän palveluksessaan olevien työntekijöiden palkoista ja sosiaaliturvamaksuista laajennetaan toimialakohtaisesti kolmikantatyöryhmän esityksen lausuntokierroksen ja erillisen vaikutus- ja kustannusselvityksen pohjalta. Toistuvien ja tahallisten laiminlyöntien sanktiointia kiristetään selvästi. Tarvittavat lainmuutosesitykset annetaan eduskunnalle viimeistään syksyllä 2014.

Äkillisten rakennemuutosten hallinta

Äkilliset rakennemuutokset ovat monisyinen haaste. On tärkeä uudistaa äkillisten rakennemuutosten ennakkoinnin ja hoidon toimintamallia akuuttiin tilanteeseen reagoivasta toiminnasta selvästi tulevaa kehitystä ennakoivampaan suuntaan.

- 2.9 Valmistellaan suunnitelma työvoima- ja koulutustarpeen ennakkoinnin kehittämiseksi siten, että työvoiman osaamishaasteisiin voidaan nykyistä paremmin vastata sekä pitkällä aikavälillä että nopeissa rakennemuutoksissa. Tavoite on suunnata ammatillisen koulutuksen, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen tarjontaa ennakoitun työvoimatarpeen mukaisesti. (TEM, OKM)
- 2.10 Varmistetaan, että tulevilla EU:n rakennerahastokaudella 2014–2020 käytettävissä olevista 2,6 miljardista eurosta kohdistetaan riittävästi sellaisiin elinkeino- ja ympäristö hankkeisiin, jotka vaikuttavuusselvitysten perusteella tukevat talouskasvua, vähähiilistä kehitystä, työllisyyttä ja rakennemuutosta. Samalla uudistetaan rakennerahastojen hallintomalli kustannustehokkaammaksi. (TEM)

ICT:n hyödyntäminen

Kehysriihessä 2013 linjatun ja ICT2015-työryhmän esityksen mukaisesti hallitus panostaa ICT-alan osaamisen vahvistamiseen. Suomen pirstaloitunut tietojärjestelmäpohja on

tuottavuusongelma ja este uusien palveluiden kehittämiseksi. Kuntien palveluiden digitaalisuusaste on parhaissakin kunnissa vain muutaman prosentin luokkaa. Kuntasektorilla on akuutti tarve edistää tuottavuutta tietohallintoratkaisuja yhtenäistään. Suomeen on rakennettava kattava ja yhtenäinen sähköisten palveluiden palveluväylä, jota luotaessa painotetaan kustannustehokkuutta ja kartoitetaan mahdollisuudet rajat ylittävään yhteistyöhön.

- 2.11 Toteutetaan viipymättä kansallinen sähköinen palveluväylä ja sähköinen tunnistautumisen kustannustehokkaasti sekä Viron yhteistyömahdollisuudet täysimääräisesti hyödyntäen.
- 2.12 ICT-perusinfrastruktuurin edellytysten ja tietointensiivisen teollisuuden toimintaedellytysten kehittämiseksi panostetaan huippunopeiden ulkomaanyhteyksien parantamiseen kehysriihen 2013 linjausten mukaisesti. Valtion omistajaohjauksikkö varmistaa Suomen ja Saksan välisen Itämeren merikaapelin mahdollisimman nopean toteuttamisen.
- 2.13 Julkisten tietovarantojen avaamista jatketaan.

Valitus- ja lupamenettelyjen jouhevoittaminen

Elinkeinotoiminnan sujuvuuden kannalta on tärkeää, että kaikki teollisuuden ja kaupan käynnistämiseen liittyvät menettelyt ovat mahdollisimman selkeitä, tehokkaita ja läpinäkyviä. Tiedonvaihtoa yritysten ja eri viranomaisten välillä on tehostettava.

- 2.14 Valmistellaan toimenpiteitä, joilla tehostetaan yritysten tiedonsaantia ja lupiasioiden samanaikaista hoitamista toimivaltaisten ELY- ja aluehallintoviranomaisten kautta. Edistetään eri viranomaisprosessien sujuvuutta ja aikataulujen yhteensovittamista lupamenettelyissä. Parannetaan käytäntöjä, jotta yhtä hanketta koskevat valitukset voidaan käsitellä samanaikaisesti. Suunnataan erityisiä toimia ruuhkautuneiden lupakäsittelyjen purkamiseen. (YM, OM, TEM, VM)

Asuntomarkkinoiden rakenteet

Tonttimaan ja kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen puute eivät saa olla talouden uudistumisen ja kasvun este. Tämä edellyttää, että asuntorakentamiseen käytettävissä olevan tonttimaan tarjontaa pitää pyrkiä lisäämään pääkaupunkiseudulla ja muissa kasvukeskuksissa. Lisäksi kannusteita rakentaa erityisesti vuokra-asunnoiksi tarkoitettuja asuntoja tulee lisätä.

- 2.15 Muutetaan työeläkelaitosten sijoitustoimintaa ohjaavaa sääntelyä siten, että se mahdollistaa työeläkelaitosten suuremman asuntosijoittamisen Suomessa. (STM)

- 2.16 Säädetään asuntorakentamiseen kunnille tapahtuva maan myynti määräaikaisesti verovapaaksi silloin, kun myyjänä on luonnollinen henkilö. (VM)
- 2.17 Valmistellaan säädosmuutokset niin, että Helsingin seudulle osoitetun vuokra-asuntotuotannon käynnistysavustus kohdistetaan tasasuuruksena kaikille toimijoille (YM, VM)

3. Julkisen palvelutuotannon tuottavuus

Julkisen palvelutuotannon tuottavuuden kasvattamiseen kohdistuva toimenpidekokonaisuus sisältää monia toisiaan tukevia elementtejä. Työ kuntien tehtävien ja niihin liittyvien velvoitteiden kartoittamiseksi on tärkeä osa kuntatalouden rakenneuudistusta. Työn tavoitteena on löytää tehtävät ja veloitteet sekä toiminnan organisointitavat, jotka muuttamalla voidaan paitsi kohdentaa voimavaroja aiempaa tehokkaammin ja vaikuttavammin myös helpottaa kuntatalouteen kohdistuvia rahoituspaineita.

- 3.1 Kuntatalouden tasapainon turvaamiseksi kuntien talousohjausjärjestelmässä uudistetaan valtionosuusjärjestelmä sekä tehostetaan peruspalveluohjelmamenettelyn pitkäjänteisyyttä, sitovuutta ja ohjausvaikutusta hallitusohjelman mukaisesti. Peruspalveluohjelmassa sovitaan yhteen kuntien tehtävät ja veloitteet sekä niiden rahoitus. Siinä myös linjataan kuntatalouden tasapainotavoitteen edellyttämä kuntien omien vero- ja maksutulojen sekä kuntapalveluiden tuottavuuden kehitys, samoin täsmennetään ne valtionosuuksia, kuntien veropohjaa sekä kuntien tehtäviä ja veloitteita koskevat valtion toimet, joilla tuetaan kuntatalouden tasapainottamista. Kuntien ja valtion välisessä kustannustenjaon tarkistuksessa siirrytään vuosittaiseen menettelyyn. Kunnallistalouden ja hallinnon neuvottelukunnan yhteyteen perustettu jaosto arvioi valtion kunnille säätämiin tehtäviin ja veloitteisiin liittyvien kustannuslaskelmien luotettavuutta.
- 3.2 Kuntien tehtäviä tai niiden perusteella säädettyjä veloitteita arvioidaan vuosina 2014-2017 toimintaohjelmassa, jolla tavoitellaan yhden miljardin euron kokonaisvähennystä kuntien toimintamenoihin vuoden 2017 tasolla. Kuntien tehtävien arviointi –työryhmä käsittelee syyskuun aikana toimintaohjelman ja makrotalouden ohjauksen kehittämistä valmisteleva työryhmä täydentää ja tarkentaa ohjelmaa marraskuun 2013 loppuun mennessä siten, että miljardin euron kokonaisvähennys kuntien toimintamenoihin saavutetaan. Velvoitteiden vähentämisen tueksi käynnistetään vuoden 2014 alusta paikallisia kokeiluja rakennelain tavoitteet täyttävälle kunnille.
- 3.3 Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta jatketaan STM:n järjestämislakityöryhmän väliraportissa esitettyjen linjausten mukaisesti. Jatkotoimenpiteet päätetään kuntien lausuntojen pohjalta.
- Valmistellaan laajapohjaisesti (mukana mm. parlamentaarinen edustus, eri rahoittajatahot ja järjestöt) selvitys sosiaali- ja terveydenhuollon monikanavaisen

rahoituksen purkamisen vaihtoehtoista ja niiden vaikutuksista asiakkaan asemaan ja oikeuksiin, palvelujen saatavuuteen, etuuksiin, sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmään ja kansantalouteen. Selvityksen tavoitteena on rahoituksen selkiyttäminen ja sen ongelmien poistaminen sekä osaoptimoinnin mahdollisuuksien vähentäminen. Selvityksessä otetaan huomioon palvelujen ja etuuksien saatavuus ja oikeudenmukainen kohdentuminen sekä terveydenhuoltolain ja potilasliikkuvuusdirektiivin mukainen asiakkaan/potilaan valinnanvapaus. Lisäksi selvityksessä tulee ottaa huomioon meneillään olevan sote-palvelurakennemuutoksen päätökset.

Sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitusjärjestelmän uudistamisessa tulee turvata myös opiskelijaterveydenhuollon, kuntoutuksen, vanhuspalveluiden, työterveyshuollon sekä lääkehuollon saatavuus. Selvityksessä on huomioitava kaikki rahoituskanavat, kuten mm. valtionosuudet, kuntien rahoitus, Kela, työeläke- ja vakuutusyhtiöt, työnantajat ja työntekijät, seurakunnat, potilasvakuutus ja muut vastuuvakuutukset sekä palveluiden käyttäjien maksamat asiakasmaksut.

Selvityksen tulee olla valmis alkuvuodesta 2015. (STM)

- 3.4 Edesautetaan tehokkaampaa työnjakoa palvelujen tuotannossa väljentämällä kelpoisuusvaatimuksia muun muassa julkisen sektorin hallinnon ja palvelutuotannon eri tehtävissä asiakkaan turvallisuutta ja palvelujen laatua vaarantamatta. (STM, OKM)
- 3.5 Aluekehityksen kannalta keskeisten kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen eheyden, alueen elinvoimaisuuden kehittämisen ja palvelujen tehokkaan järjestämisen turvaamiseksi valmistellaan kuntarakennelain täydennys. Tällä lisätään perustuslain asettamien reunaehtojen mukaisesti kuntien yhdistymistä koskevaa valtioneuvoston toimivaltaa kuntarakennelain 4d§:n 3 mom:ssa tarkoitetulla yhtenäisellä työssäkäynti- tai yhdyskuntarakennealueella. Valtioneuvoston toimivallan lisääminen rajoitetaan selkeillä reunaehdoilla ja alueen asukkaiden enemmistön tahtotilaan sitomisella. Toimivallan käyttö rajoitettaisiin tilanteisiin, joissa kuntarakennelain tavoitteet eivät ole toteutettavissa vapaaehtoisesti. Kielellisten oikeuksien toteutuminen varmistetaan. (VM)
- 3.6 Varmistetaan metropolialueen kilpailukyky, estetään segregatiota sekä tehostetaan maankäytön, asumisen ja liikenteen suunnittelua ja toteutusta edistämällä alueen kuntaliitoksia ja kokoamalla sen tueksi metropolihallinto. Kuntaliitosten ja yhteisen hallinnon kokonaisuudesta tehdään päätökset vuoden 2015 alkuun mennessä ja uusi rakenne tulee voimaan viimeistään vuoden 2017 alusta.

Kannustetaan kuntia etenemään itse käynnistämillään kuntaliitosselvitysalueilla. Alueen kokonaisuuden varmistamiseksi valtiovarainministeriö asettaa alueelle

erityisen kuntajakoselvittäjän. Kuntajakoselvitykset toteutetaan kuntarakennelain edellyttämässä aikataulussa.

- 3.7 Perustetaan metropolihallinto, jonka päättävä toimielin on vaaleilla valittu valtuusto. Metropolihallinto hoitaisi metropoliselvityshenkilöiden suositusten mukaisesti alueen kilpailukyvyn sekä elinkeino- ja innovaatiopolitiikan, maankäytön, asumisen ja liikenteen toteuttamisen sekä segregatioon, työvoimaan ja maahanmuuttoon liittyvien seudullisten kysymysten ratkaisemisen. Metropolivaltuusto hyväksyisi metropolikaavan ja sen toimeenpano-osan, joka ohjaisi kuntien päätöksentekoa maankäytön, asumisen ja liikenteen asioissa. Tämän tulee varmistaa se, että valtion kanssa yhdessä päätetyt kaavoitus- ja asuntotavoitteet täyttyvät. Metropolihallinto hoitaisi sille osoitetut seudulliset julkishallinnon tehtävät, jotka siirrettäisiin kunnista, kuntayhtymistä ja valtionhallinnosta.

Metropolihallintoon liittyvän lainsäädännön valmistelu käynnistetään nopealla aikataululla rinnan kuntaliitosselvitysten kanssa. Valmistelussa metropolihallinnon tehtävien tarkka sisältö ja laajuus ovat kytköksissä esiselvityksen mukaisesti alueella tapahtuvien kuntaliitosten laajuuteen ja merkittävyyteen. (VM, YM)

- 3.8 Hankintalain kokonaisuudistus valmistellaan EU:n julkisten hankintojen direktiiviudistuksen pohjalta. Kokonaisuudistuksessa valmistellaan ehdotukset mm. hankintamenettelyjen yksinkertaistamiseksi, erilaisten laatutekijöiden huomioimiseksi, pk-yritysten tarjouskilpailuun osallistumismahdollisuuksien parantamiseksi, kynnysarvojen nostamiseksi sekä valitusmenettelyn tiukentamiseksi. (TEM)

- 3.9 Valtionhallinto on edelleen sekä rakenteellisesti että toiminnallisesti hajautunut, mikä vaikeuttaa voimavarojen tehokasta kohdentumista ja yhteisten linjausten läpiviemistä ja heikentää tätä kautta saavutettavaa vaikuttavuutta ja saa aikaan päällekkäistä työtä. Kansalaisille ja yrityksille tarjottavien sähköisten palvelujen osuutta on lisättävä siten, että palvelut voidaan jatkossa hoitaa laadukkaasti nykyistä tehokkaammin ja taloudellisemmin. Palvelurakenteita ja toimintoja uudistetaan sekä keskushallinnossa että aluehallinnossa valtionhallinnon tuottavuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi. Kansliapäälliköt vastaavat uudistusten valmistelusta ja siinä tarvittavasta yhteistyöstä osana rakennepoliittisen ohjelman jatkovalmistelua ottaen huomioon sekä valtion vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelman että keskushallinnon uudistusohjelman. (MINISTERIÖT)